

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет
радіоелектроніки

Чорна Наталя Володимирівна

1. Політологія як наука і навчальна дисципліна

Харків

2010

Зміст

Теорія.....	3
1.1 Виникнення політології, її розвиток та основні парадигми	3
1.2 Предмет, методи та функції політології.....	7
Практика.....	13
ЗАВДАННЯ ТА ПРОБЛЕМНІ ЗАПИТАННЯ.....	13
Перелік посилань.....	14

Теорія

1.1 Виникнення політології, її розвиток та основні парадигми

Виникнення, формування, еволюція та інституалізація політичної науки - тема дискусійна. Термін «політична наука» (англ. - political science) запропонував у 1857р. американський вчений Ф.Лібер для кафедри, що проводила дослідження в політичній сфері. Основне завдання політичної науки - отримання знань про політику на основі узагальнення отриманих даних. Існує також інший термін - «політичні науки» (англ. - policy sciences), запропонований у 1951р. Г.Лассуеллом.

Політичні науки - це міждисциплінарна галузь досліджень, які націлені на використання прийомів і методів наукового пізнання для поліпшення державної політики і вирішення проблем державного життя. Отже, назви політичні науки або політична наука вживаються як у множині, так і в однині.

Політична наука чи політологія? Відповідь на запитання, як повинна називатися наука, предметом якої є політика, її взаємовідносини з людиною і суспільством - «політологія» чи «політична наука», може бути такою. **Політологія** (від грецьк. politeke - мистецтво управляти державними і суспільними справами і logos - вчення, наука) - **є одночасно і наукою, і навчальною дисципліною**. Саме термін «політологія» у назві навчальної дисципліни про політику набув широкого ужитку на пострадянському просторі.

Політологія - це наука про політику, про сутність, закономірності, тенденції функціонування і розвитку політики, її місця і ролі в житті суспільства.

Кожна суспільна наука, у тому числі й політологія, проходить три ступеня розвитку - філософський, емпіричний та стадію ревізії емпіричного стану. Перший, **філософський період** розвитку політології охоплює період приблизно з часів Аристотеля до громадянської війни в Америці (1861 - 1865рр.). Це був час накопичення філософського знання про суспільство та політику й зроблені найвагоміші відкриття. Вже у Стародавній Греції Аристотель дав визначення політичних режимів і ввів такі терміни, як «монархія», «аристократія», «олігархія», «демократія» та ін. З того часу політична філософія стала невідомою частиною духовного життя суспільства.

Дуже важливий вплив на майбутню політологію мала творчість італійського мислителя епохи Відродження Н.Макіавеллі (1469 - 1527рр.). Макіавеллі одним з перших розглянув політику як самостійну галузь знання. В центрі його політичного вчення була проблема державної влади, а всі його дослідження підпорядковані вирішенню практичних завдань державного управління.

Другий, **емпіричний період** тривав від громадянської війни в Америці (1861 - 1865рр.) до закінчення Другої світової війни (1945р.). Дослідженням політичної дійсності був наданий науковий характер. Почалося вивчення поведінки людей у зв'язку з їх участю у державному управлінні, виникли наукові установи, що вивчали політичні відносини.

Третій період розвитку політичної науки розпочався після закінчення Другої світової війни та продовжується дотепер. Тобто ми живемо у такий період, коли **відбувається критичне переосмислювання** всього арсеналу накопичених емпіричних і теоретичних знань та їх подальше поглиблення.

Сучасного вигляду політологія набула у другій половині XIXст. Цьому сприяли об'єктивні причини, насамперед, розвиток демократії на Заході і у Північній Америці, активізація політичного життя, що породжувало потребу в політичних знаннях, які сприяли би успішній боротьбі за владу та розв'язанню соціально-політичних конфліктів. Як самостійна наукова дисципліна, політологія виникла у США - країні, де на той час установи і норми демократії мали більш глибоке коріння, ніж у Європі.

Перша кафедра історії та політичної науки була створена у 1857р. при Колумбійському коледжі США. А у 1903р. політологи США об'єднались в Американську асоціацію політичних наук. Політологія почала розвиватись як самостійна навчальна дисципліна. Американська політологія і сьогодні значно впливає на розвиток політичних досліджень.

Суттєве значення для розвитку політичної науки мають дослідження європейських вчених. У 1895р. в Англії була заснована Лондонська школа економіки і політичних наук, а у 1912р. - кафедра політики в Оксфорді.

На початку XXст. процес виділення політології у самостійну дисципліну в основному був завершений. Ще у 1948р. ЮНЕСКО прийняла рекомендацію щодо необхідності викладання політології у вищих навчальних закладах країн, що є її членами. Згідно з цією рекомендацією, у 1949р. була створена Міжнародна асоціація політичної науки. Практично всі країни Заходу прислухались до цієї рекомендації. Але у республіках СРСР до другої половини 80-х років XXст. на політологію була накладена ідеологічна заборона. Тільки у 1989р. у нашій країні з'явилися перші кафедри політології, а з 1990р. цей предмет вивчається у вищих навчальних закладах.

Зараз політологія займає належне їй місце у системі суспільствознавства та чинить помітний вплив на реальні політичні процеси. У розпорядженні вітчизняних політологів - великий світовий політологічний матеріал.

Сучасна політична наука - одна з галузей наукового знання, що має не тільки теоретичне, але й практичне значення. Прийняття політичних рішень - процес складний і багатогранний. Він передбачає наявність різноманітних знань про соціальну реальність. І те, що тепер називається політикою, насамперед, є результатом аналітичних зусиль мережі науково-дослідних інститутів, кафедр і груп, наслідком колективної праці багатьох людей.

Як і в інших науках, в політології панують певні парадигми, які формуються науковими співтовариствами і зумовлюють певне тлумачення сутності, природи і джерел розвитку політики.

Досить умовно парадигми в системі політологічного знання підрозділяють на: теологічні, натуралістичні, соціальні, раціонально-критичні.

1. Теологічна парадигма. На ранніх етапах існування суспільства панувало надприродне тлумачення політичної влади, адже люди ще не були в змозі обґрунтувати внутрішні та зовнішні

фактори політичних явищ. Таке тлумачення політики важко назвати концептуально-теоретичним. Тому вважається, що інтерпретація теологічної парадигми політики затвердилася, починаючи з праць Фоми Аквінського.

Аквінський виходив з того, що існує три елементи влади: принцип, засіб та існування. І якщо перший йде від Бога, то другий і третій - від колективного людського розуму, від народу. Божественне право, на його думку, дає владу не одній людині, а багатьом. Могутність влади йде від бога, а роль і призначення людини полягають у необхідності найточнішого та повного відображення у своїй поведінці визначень всевишнього.

Сучасна політологія вважає, що тоталітарні режими точно скопіювали логіку політичних взаємовідносин людей і влади, запропоновану середньовічним філософом. Теологічна парадигма виходила з того, що люди у своїй масі не можуть зрозуміти найвищі визначення Бога, і тому влада несе у собі вічну незясованість, загадку, з'ясувати яку можуть тільки посередники між народом і Богом.

Нежиттєвість і непродуктивність цієї парадигми роблять її у сучасний період суто умоглядною конструкцією, яка не здатна вирішувати будь-які політичні проблеми.

2. Натуралістичні парадигми намагаються з'ясувати природу політики, виходячи з домінуючого значення чинників, які мають несоціальний характер: територіальні, економіко-географічні, фізико-кліматичні та інші явища.

Тому натуралістична група парадигм включає у себе географічну, біологічну та психологічну парадигми. Найбільш суттєвими підходами при натуралістичному поясненні явищ політики вважаються геополітика, біополітика та психологічні концепції.

Засновником *географічної парадигми* є Жан Боден (XVIст.), котрий сформулював теорію впливу клімату на політичну поведінку людей. Він вважав, що народи країн, з помірним кліматом сильніші та менш хитрі, ніж народи Півдня; вони розумніші та менш сильні, ніж народи Півночі і найбільше підходять для управління державою. Тому великі армії прийшли з Півночі, тоді як окультизм, філософія та математика прийшли від південних народів.

Наприкінці XIXст. ці уявлення та ідея щодо порівняння історії людства та історії природи оформились у самостійний науковий напрямок у політичній науці- політичну географію.

Біологічна парадигма та біополітика започатковані у доктринах Ц.Ламброзо та М.Нордау про біологічну природу пануючого класу. Сутність біопарадигми полягає у визнанні одностороннього впливу фізіологічних властивостей людини на політичне життя суспільства. Марксизм, який багато років панував у нашому житті, заперечував вплив біологічних факторів на сферу політики.

Психологічна парадигма пояснює політичний і соціальний розвиток суспільства психологічними властивостями людей. Її автори зводять усі політичні явища до дії психологічних якостей людини.

3. Соціальна група парадигм представлена різними теоріями, які пояснюють природу та

походження політики через дію інших сфер суспільного життя або соціокультурними властивостями політичного суб'єкта. Наприклад, широко відоме теоретичне положення марксизму, що пояснює походження та природу політики визначним впливом економічних відносин. При такому підході політична надбудова підпорядкована дії тенденцій, що панують у матеріальному виробництві.

Політика також інтерпретується через такі поняття як право, культура, релігія, економіка.

Багато прихильників соціальної парадигми політики розглядають політику тільки як продукт діяльності людей і тому різні політичні явища ставлять у залежність від якостей людини.

4. Раціонально-критична парадигма пояснює природу політичної взаємодії людей не зовнішніми (стосовно політики) факторами, а її внутрішніми причинами та властивостями.

Раціонально-критична парадигма складається з різних теоретичних підходів, які виходять з того, що політика - це цілком самостійне соціальне явище, що виникає та розвивається за своїми внутрішніми законами та правилами. Спроби відкрити внутрішні джерела природи політики виявилися дуже плідними. Тому зараз існує багато концептуальних підходів, що розглядають політику як самостійне явище.

Наприклад, **парадигма конфлікту**. Вона ґрунтується на ідеї внутрішнього протиріччя, конфліктності політичного життя. Засновники цієї парадигми - К.Маркс, А.Бентлі та ін. Вони не розглядають політичний конфлікт як загрозу політичному розвитку суспільства, адже конкуренція - це джерело руху та еволюції політичних організмів.

Характерною рисою нашого часу вважається повільний перехід від групових до індивідуальних цінностей. Такий підхід до конфліктів стимулює їх безперервне виявлення та урегулювання. А це, в свою чергу, є гарантією не тільки розвитку суспільства і політики, а й запобігання їх від прихованих джерел напруги та підриву балансу соціальних і політичних сил.

Парадигма згоди (консенсусу). На противагу парадигмі конфлікту в політичній науці сформувався напрямок, основною ідеєю якого є згода. При такому підході соціальні та політичні конфлікти мають підпорядковане значення порівняно з цінностями, які розділяє більшість населення.

Парадигма згоди виникла наприкінці ХІХст. і не мала переважного значення порівняно з теорією конфлікту. Але у 70-80рр. ХХст. почалося теоретичне зближення конфліктної та консенсусної парадигми. Парадигма консенсусу (згоди) не заперечує ролі та важливості конфлікту, але акцент робить на його вторинності.

Таким чином, виділення основних парадигм, на яких ґрунтується політологія, дає змогу пояснити зв'язок політологічних теорій з найбільш загальними науковими та соціально-філософськими дослідженнями, побачити, як змінюються уявлення про політичну картину світу.

Очевидно, що аргументи надприродного пояснення політичних процесів, як і положення біополітичних учень, у сучасних умовах мають малу переконливість порівняно з раціональними та

соціокультурними концепціями.

Усю сукупність політичної проблематики, що вивчає сучасна політологія, можна розділити на певні підрозділи. Головними елементами **структури політичної науки** є:

1. **теорія політики**, що розглядає філософсько-методологічні засади політики, політичних відносин та розвитку політичної влади;

2. **історія політичних вчень і політична ідеологія**, що вивчає витоки, джерела політичної науки, зміст різних соціально-політичних доктрин та концепцій;

3. **теорія політичних систем та їх елементів** - держави, громадських об'єднань і партій, політичних режимів тощо;

4. **теорія управління соціально-політичними процесами**, що вивчає цілі, завдання та форми управління суспільством;

5. **теорія міжнародних відносин**, що розглядає міждержавні аспекти влади та форми реалізації владних відносин у міжнародних стосунках.

Сучасна політологія допомагає людині не тільки орієнтуватися у подіях, але й мати свою точку зору на те, що відбувається у суспільстві.

Життя показує, що у вирішенні політичних питань не слід покладатись на випадковість, а треба пам'ятати пораду Н.Макіавеллі - виносити з історії та досвіду принципи політичної поведінки. Багатьох помилок, що сталися з нами у минулому, можна було б уникнути, якщо б ми більше використовували політичний досвід, накопичений поколіннями людей, здобутки вітчизняних і зарубіжних вчених, політичну науку взагалі.

1.2 Предмет, методи та функції політології

Об'єкт і предмет політології. У визначенні предмета політології на сьогодні не існує єдиного підходу, що зумовлено багатозначністю терміна «політика» і можливістю різноманітних засобів його тлумачення.

У загальній формі політологія - це наука про політику та її взаємовідносини з людиною та суспільством. Можна також сказати, що **політологія - система знань про політику, політичну владу, політичні відносини та політичні процеси, про організацію політичного життя суспільства.**

Як усі науки, політологія має об'єкт і предмет дослідження. **Об'єктом політології є політика, політична сфера суспільства.**

Політична сфера суспільства - область суспільних відносин, що пов'язана із взаємодією багатьох спільнот людей - соціальних груп, класів, націй, народів. До неї входять соціальні

інститути та організації, найважливішою з яких є держава. Участь у справах держави, визначення задач та змісту діяльності держави і є політикою - головним змістом діяльності людей у політичній сфері.

Але політичну сферу життя суспільства вивчають і інші дисципліни - філософія, соціологія, теорія держави, історія. Кожна з них розглядає процеси, що відбуваються в політиці, під своїм кутом зору, тобто має свій предмет вивчення.

Під яким же кутом зору вивчає політичну сферу суспільства політологія? Специфіка політології полягає в тому, що всі соціальні явища та процеси вона розглядає відносно політичної влади. Без влади немає політики. Влада є засобом її реалізації.

Отже, предметом політології є феномен політичної влади, закономірності її функціонування та розвитку, її використання у суспільстві.

Сучасні політологи вважають, що межі політології постійно змінюються, а іноді навіть важко визначаються. Постійно збільшується кількість тем, які вивчає політологія. Це відбувається тому, що сучасна політика торкається багатьох областей людської діяльності.

Загальна характеристика політології вимагає визначення системи її понять та категорій. Це дуже важливо тому, що **поняття і категорії** відображають суттєві зв'язки й відношення реальної дійсності. Вони є головним конструктивним елементом будь-якої науки.

Поняття та категорії політології можуть бути розділені на такі, що мають відношення до загальної теорії політики такі, що відображають процеси змін та розвитку політичної дійсності.

До перших відносяться: політика, політична влада, політичні відносини, політична система суспільства, політичний інститут, держава, політична партія, політична ідеологія, політична культура, політична свідомість, громадський рух тощо.

До других - політична діяльність, політичне рішення, політичний процес, реформа, революція, політичний конфлікт, політична роль, політична участь та ін. Крім того, в політології дуже широко використовуються поняття та категорії інших дисциплін.

Як вже було сказано, політологія - самостійна наука і має свій специфічний предмет дослідження. Але змістовно політологія пов'язана практично з будь-якою із соціальних наук. До таких наук відносяться насамперед філософія, теорія держави та права, політична економія, політична історія, соціологія, соціальна психологія, географія.

Філософія - це загально-методологічна дисципліна. Політологія використовує філософію для визначення методології та спрямованості аналізу політичних явищ.

Політологія і теорія держави співпадають в частині дослідження ролі держави як суспільного інституту та головного елемента політичної системи суспільства. Але предметом політології є теорія політики в широкому розумінні та у зв'язку з цим відносно теорії держави політологія є методологічним підґрунтям.

Політична історія досліджує процес розвитку політичного життя суспільства, а політична наука

допомагає створювати теоретичне підґрунтя для аналізу еволюції політичних процесів. З іншого боку, історія та сучасна практика - це не тільки критерій правильності теоретичних висновків політології, але й основа нових висновків та узагальнень.

Із соціологією політологія пов'язана найбільше. Така область соціології, як політична соціологія, дуже схожа об'єктом і методами на політологію. Але існує суттєва різниця у предметах досліджень цих дисциплін. Так політологія розглядає політику як процес, що підпорядковується певним закономірностям. Соціологія політики досліджує цей процес не взагалі, а тільки його «людський вимір», тобто соціологія перш за все цікавиться тим, як політика впливає на розвиток людських спільнот.

Соціальна психологія вивчає соціально-психологічні явища сучасного суспільства. Її предметом також є і суспільно-психологічні явища у сфері політики. Тому політологія та соціальна психологія - партнери у вивченні політики. Знання психологічних закономірностей дозволяє зазирнути в глибини політичних процесів. Зараз на межі політології і соціальної психології створений та успішно розвивається новий самостійний науковий напрямок - політична психологія.

Навіть географія, яка на перший погляд мало пов'язана з політологією, є її важливим партнером. Ще з давнього часу відомо, що географічні та кліматичні умови впливають на політичні процеси. Тому будь-який політологічний аналіз повинен враховувати дані географічної науки. У сучасній політології досить часто застосовується термін «геополітика» і навіть існує науковий напрямок з такою назвою.

Політологія взаємодіє не тільки з цими науками, але й з антропологією, демографією, логікою, кібернетикою, статистикою та багатьма іншими суспільними та природничими науками.

Які ж головні **практичні завдання** вирішує політологія?

По-перше, розробляє основні напрямки, форми і методи демократизації політичної системи. По-друге, знаходить правильні шляхи до розбудови правової держави. По-третє, виявляє оптимальне співвідношення загальнолюдських і державних інтересів у міжнародних відносинах. По-четверте, знаходить умови та шляхи об'єднання суспільно-політичних сил.

Методи політології. Для розуміння політичної науки важливим є питання про її методи. Що таке метод науки взагалі і якими методами користується політологія під час вирішення науково-дослідних завдань?

Метод - це інструмент, за допомогою якого будь-яка наука досліджує закономірності та категорії, що становлять її предмет, тобто конкретні способи здійснення досліджень.

Усі методи, що використовує політологія, можна поділити на три групи: загальні методи дослідження політичних об'єктів, загально-логічні методи, методи емпіричних досліджень.

До **загальних методів** відносяться:

1. **соціологічний** - ґрунтується на визнанні соціальної зумовленості політичних явищ, у тому числі впливу на політичну систему економічних відносин, соціальної структури, ідеології,

культури. Він являє собою сукупність способів і методів конкретно-соціологічних досліджень, що спрямовані на збирання та аналіз фактів реального політичного життя. Методи соціологічних досліджень - анкетування, опитування, експерименти, статистичний аналіз, математичне моделювання дозволяють зібрати багатий матеріал, на його основі вивчати політичні явища і процеси, робити політичні прогнози.

2. **системний**, якому політологи надають особливу пізнавальну цінність. Засновниками є Т.Парсонс та Д.Істон. У його рамках політичне життя розглядається як система - цілісний, складно організований і саморегульований механізм, що знаходиться у безперервній взаємодії з навколишнім середовищем через вхід та вихід системи. Неповторність і цінність цього методу полягає в цілісному розумінні об'єкта дослідження та всебічному аналізі зв'язків між його окремими елементами. Системний метод застосовує як вітчизняна, так і зарубіжна політологія.

3. **культурологічний**, що орієнтується на виявлення залежності політичних процесів від рівня політичної культури.

4. **нормативно-ціннісний**, що з'ясовує значення політичних явищ для суспільства та особистості;

5. **структурно-функціональний**, що ґрунтується на вивченні залежностей між політичними явищами (наприклад, між рівнем економічного розвитку та політичним ладом, ступенем урбанізації та політичною активністю населення та ін), що мають місце у суспільстві;

6. **біхевіористський** (біхевіоризм - від англ. behaviour - поведінка) полягає у застосуванні для дослідження політики методів, що використовуються у природничих науках і конкретній соціології. Засновниками біхевіоризму вважаються Є.Торндайк, Дж.Уотсон, В. Вільсон. Суть біхевіористського методу полягає у вивченні політики шляхом конкретного дослідження різноманітної поведінки окремих осіб і груп, а не політичних інститутів. Його застосування у політології базується на впевненості, що політика як суспільне явище має, перш за все, індивідуальний вимір, а тому всі групові форми діяльності вона намагається вивести виключно з аналізу поведінки індивідів, які поєднанні груповими зв'язками. Біхевіористський метод є одним з головних дослідницьких напрямків американської політології. Його особливості: а) об'єктом дослідження вважаються не законодавчі інститути, політичні програми і закони, а дії людей, спрямовані на досягнення політичної мети; б) науковою цінністю вважаються не теоретичні ідеї, а оброблені емпіричні факти; в) застосування методів інших наук, у тому числі природничих; г) необхідною умовою науковості дослідження проголошується можливість емпіричної перевірки дослідницьких процедур. Значний внесок біхевіоризм вніс у вивчення поведінки електорату, політичного лідерства, процесу прийняття рішень.

1. **інституційний**, орієнтований на вивчення політичних інститутів суспільства, до початку ХХст. він був пануючим у політичній науці;

2. **антропологічний**, що вимагає вивчення зумовленості політики не соціальними факторами, а природою людини як родової істоти, яка має інваріантний набір потреб (у їжі, житлі, безпеці тощо). Цей метод виходить з усталеності родових якостей людини як розумної істоти, яка одвічно володіє свободою; універсальності та цілісності людського роду та невідомості істотних прав людини, їх пріоритету відносно законів та діяльності держави.;

3. **порівняльний (компаративний)**, заснований на порівнянні однотипних політичних явищ (систем, партій та ін.). Він дозволяє шляхом порівняння двох або більше політичних об'єктів виділити загальні тенденції розвитку політичних процесів;

4. **історичний**, що потребує дослідження політичних явищ у їх історичній послідовності та з урахуванням історичного контексту.

До **загальнологічних методів** відносяться: аналіз і синтез, індукція та дедукція, абстрагування та моделювання.

До групи **методів емпіричних досліджень** відносяться: використання електоральної статистики; анкетне опитування; спостереження; аналіз документів; експеримент.

Всі ці методи дозволяють політології виділити певні закономірності політичного життя. Сучасні дослідники підрозділяють всі закономірності політології на чотири групи.

Першу групу складають **політико-економічні закономірності**, які відображають співвідношення між економічною базою суспільства та політичною владою. Ця група закономірностей була виділена ще К.Марксом, який вважав, що економіка визначає політику. Сьогодні не всі дослідники розділяють цей погляд на зв'язок політики та економіки. Існує твердження, що політична влада має певну самостійність, а іноді і визначає курс економічного розвитку суспільства.

Друга група - соціально-політичні закономірності. Вони характеризують розвиток політичної влади як особливої соціальної системи з певною логікою та структурою. Ця група закономірностей зумовлює функціонування політичної влади заради стабілізації суспільства і вимагає врахування інтересів і потреб усіх елементів соціальної структури суспільства. Слід зазначити, що у різноманітних політичних системах ці закономірності реалізуються по-різному. Авторитарній політичній системі притаманні максимальна концентрація влади та насильство. Демократична система спирається на принципи заохочення та згоди, прийняття рішень з урахуванням думки опозиції.

Третя група - політико-психологічні закономірності, які відображають взаємовідносини між особистістю та владою. До цієї групи входять закономірності процесів соціалізації особистості, формування ціннісних орієнтацій, а також формування політичних лідерів і завоювання ними влади.

Четверта група закономірностей політології - **закономірності розвитку політичного процесу.** Це: закон загальносоціального історичного прогресу - розширення сфери політичного життя та підвищення його ролі у суспільстві; закон суперечної єдності загальносоціального та класового у політичній сфері, політика як засіб реалізації загального інтересу; закон різноманітності форм взаємовідносин суб'єктів політичного життя (політична боротьба, гегемонізм, співробітництво, згода, союз, ізоляція, нейтралізація тощо); закон циклічності існування політичних режимів; закон залежності політичної діяльності від свідомості соціальних суб'єктів ін.

Функції політології. Особливості політології як науки виявляються у її функціях.

Теоретико-пізнавальна функція політології означає вивчення, систематизацію, пояснення, аналіз, узагальнення й оцінку політичних явищ. Завдяки цій функції політологія виявляє об'єктивні тенденції соціально-політичного розвитку суспільства і дає оцінки політичним ситуаціям.

Методологічна функція політології виявляється в розробці системи соціально опрацьованих принципів і засобів раціонального пізнання політичних процесів та політичної діяльності; формуванні навичок застосування принципів політичного мислення, засобів реалізації політичних рішень. За допомогою цієї функції розкриваються загальні закономірності політики, різних політичних систем, політичних відносин, створюється база для розвитку окремих політичних теорій.

Аналітична функція полягає у накопиченні, вивченні, систематизації фактів та явищ політичного життя для пошуку відповідей на актуальні питання політичного життя. Ця функція політології дозволяє аналізувати та оцінювати діяльність всіх елементів політичної організації суспільства, а її результатом є судження та висловлювання, які стверджують або заперечують будь-що про політичні явища. Аналітична функція робить можливим перехід від спостереження явищ до виявлення їх причин.

Прогностична функція полягає у передбаченні шляхів розвитку політичних процесів, різних варіантів політичної поведінки. Прогностична функція шукає відповідь на питання, якою буде дійсність у майбутньому та коли відбудуться певні політичні події. За допомогою цієї функції здійснюється передбачення політичних процесів. Частіше за все результатом цієї функції є створення прогнозів - гіпотез, які спираються на вже відомі тенденції розвитку політичних явищ.

Функція політичної соціалізації забезпечує процес включення людини в політичну сферу життя суспільства і формування певного типу політичної культури.

Світоглядна функція сприяє утвердженню цінностей, ідеалів, норм цивілізованої поведінки в суспільстві, політичної культури соціальних суб'єктів, дозволяє зрозуміти цілі, інтереси суспільних рухів, спрямованість політичних процесів.

Політологія як наука і навчальна дисципліна має авторитет не тільки в західних країнах, вона швидкими темпами утверджується на теренах посттоталітарних країн. Така увага до неї зумовлена необхідністю формування в цих країнах нової політичної культури, створення громадянського суспільства, утвердження гуманізму та поширення демократичних норм і цінностей. Політологія може і повинна відіграти певну роль в оновленні українського суспільства.

Практика

ЗАВДАННЯ ТА ПРОБЛЕМНІ ЗАПИТАННЯ

1. Як ви вважаєте, впливає політика на професійну діяльність людини чи ні? Аргументуйте свою відповідь.

2. Мислителі античності вважали, що політична наука вивчає державу. Сучасні політологи як предмет політології вивчають владу. Як ви думаєте, чим обумовлена різниця у розумінні предмета політології мислителями минулого і сучасності?

3. Політику визначають як мистецтво можливого. Чи означає це, що політологія як наука не може дати об'єктивне знання щодо політичних явищ, які постійно змінюються і пов'язані з інтересами людей?

4. Ознайомтеся з роботою М. Вебера «Політика як покликання та професія». Що вона дає дослідникам для розуміння суті політики та політичної роботи?

5. Знайдіть в Інтернеті основні спеціалізовані політологічні сайти. Ознайомтеся з ними. Яку інформацію можна знайти на них щодо політичних відносин, політичного життя суспільства?

Перелік посилань

Перелік джерел

01. Бурдыев П. Социология политики. - М., 1993. - С.55-97, 181-230. -с.
02. Вебер М. Политика как призвание и профессия // Избр. произв. - М., 1990. - С. 644-707. -с.
03. Панарина А.С. Политология: Учебник. - М.: ТК Велби, 2004. - С. 3-10. -с.
04. Политология: Учеб. пособие для вузов / Сост. и ред. Н. Сазонова. - Харьков: Фолио, 2001. - С.6-34. -с.
05. Политология: Хрестоматія / Сост. Б.А. Исаев, А.С. Тургаев, А.С. Хренов. - СПб.: Питер, 2006. - С.7-20. -с.
06. Політологічний енциклопедичний словник.: Навч. посібник для студентів вищ. навч. закладів. - К.: Генеза, 1997. - 400с. -с.
07. Політологія. Посібник для студентів вищих навчальних закладів / За ред. О.В.Бабкіної, В.П.Горбатенка. - К.: Академія, 1998 - 368с. -с.
08. Потульніцький В.А. Теорія української політології. Курс лекцій. - К., 1993. - С.12-21. -с.
09. Пугачев В.П., Соловьев А.И. Введение в политологию. Учебник.: - М., 2002. - С.24-48. -с.
10. Хейвуд Эндрю. Политология: Учебник для студентов вузов / пер. с англ. под ред. Г.Г. Водолазова, В.Ю. Бельского. - М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2005. - С. 3-27. -с.
11. Штанько В.І., Чорна Н.В., Авксентьева Т.Г., Тихонова Л.А. Політологія. Навч. посібник. Видання 2-е, - К.: Видавництво «Фірма «Інкос», Центр учбової літератури, 2007. - С. 6-20. -с.